

УДК 351/354:330.341.1

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ**Богашко О. Л.**

Анотація. У статті розглянуто сутність поняття «регіональний інноваційний розвиток». Представлено схематичну модель інноваційного розвитку регіону. Виділено ряд проблем у сфері державного регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні. Визначено основні принципи державної політики в сфері науки та інновацій. Розглянуто найбільш дієві форми підтримки інноваційної діяльності на рівні регіону. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення регіонального інноваційного розвитку в Україні. Запропоновано комплекс правових і організаційно-технічних заходів регіонального управління інноваційним розвитком.

Ключові слова: регіональний інноваційний розвиток, модель інноваційного розвитку регіону, інноваційний потенціал регіону, державне регулювання інноваційного розвитку, нормативно-правове забезпечення регіонального інноваційного розвитку.

JEL Classification: L51, O32, R13, R58

STATE REGULATION OF REGIONAL INNOVATIVE DEVELOPMENT**Oleksandr Bohashko**

Abstract. In the article the concept “regional innovative development” is considered. A schematic model of regional innovative development is presented. The problems of state regulation of innovative development at the regional level are determined. The main principles of state policy in the sphere of science and innovations are determined. The most effective forms of supporting innovation activity are considered. Regulatory legal acts of regional innovative development in Ukraine are analysed. Organizational measures for managing regional innovative development are proposed. State regulation of innovative development is of great importance for the development of the economy and society. Innovations change the structure of the economy. Innovations are the cause of new types of industries. The importance of innovative activity is recognized in Ukraine and other European countries. The purpose of the article is to identify legal and organizational problems in the management of innovation activities, goals and principles of state regulation of innovative development at the regional level. Principles of state policy in the sphere of science and innovations: freedom of scientific creativity; legal protection of intellectual property; supporting competition in science and technology; stimulation of business and scientific activity; development of priority types of innovative activities of the country; development of international cooperation. The development of the economic complex of the region through the introduction of innovative programs is understood under the innovative development of the region. Effective use of the region’s resource potential calls for strengthening and expanding economic ties, increasing the intensity of investment processes, as well as developing infrastructure.

Keywords: regional innovative development, model of regional innovative development, innovative potential of the region, state regulation of innovative development, normative and legal acts of regional innovative development.

Постановка проблеми. Необхідність державного регулювання інноваційного розвитку викликана, в першу чергу, його зростаючим значенням для економіки й суспільства в цілому. Під впливом інновацій змінюється

структура економіки. Адже інновації виступають безпосередньою причиною виникнення нових видів виробництв і галузей. Важливість інноваційної діяльності для стабільного економічного розвитку держави визнано як в Україні, так і в інших європейських країнах.

Прагнення України перейти до нового етапу суспільно-економічного розвитку відбувається в умовах становлення її державності та регіоналізації економіки. Інноваційний потенціал регіонів виступає базовою характеристикою їх інноваційної діяльності, в той час як забезпечення інноваційного розвитку регіонів – одне з основних завдань регіональних органів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Вагомий внесок в економічну теорію і методологію державного регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні зробили такі вітчизняні вчені, як М. П. Бутко, І. М. Вахович, С. А. Тихомиров та ін. Однак поглибленого вивчення потребують питання правового регулювання та державної підтримки регіонального інноваційного розвитку.

Сучасний стан світової економіки характеризується зростанням конкурентоспроможності національних економік на основі науково-технологічних інновацій.

Віддаючи належне напрацюванням як вітчизняних, так і зарубіжних економістів, здійсненим у галузі теорії та практики інноваційного розвитку, слід зазначити, що проблематика державного регулювання інноваційної діяльності на регіональному рівні не знайшла свого остаточного вирішення, оскільки в значній мірі залежить від внутрішньо-

національних чинників окремої країни, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Основною метою статті є виявлення правових й економіко-організаційних проблем управління інноваційною діяльністю та окреслення цілей і принципів державного регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Регіональний інноваційний розвиток представляє собою систему концептуальних положень про пріоритетні напрями інноваційного розвитку з метою забезпечення комплексного територіального управління.

Під інноваційним розвитком регіону І. М. Вахович та Г. Л. Денисюк розуміють «якісно новий рівень збалансованого розвитку господарського комплексу регіону за рахунок впровадження інноваційних програм, що забезпечують оновлення й нарощення його економічного потенціалу» [7, с. 141].

Згідно з визначенням С. А. Тихомирова, інноваційний розвиток регіону – це «цілеспрямований і керований процес змін в різних сферах життя, спрямований на досягнення високої якості життя на території регіону, з найменшим збитком для природних ресурсів і найбільшим рівнем задоволення поточних і перспективних потреб населення та інтересів держави» [8, с. 34].

Регіональний інноваційний розвиток схематично можна виразити як модель перспективного розвитку регіону (рис. 1), що представляє складний механізм, який постійно розвивається.

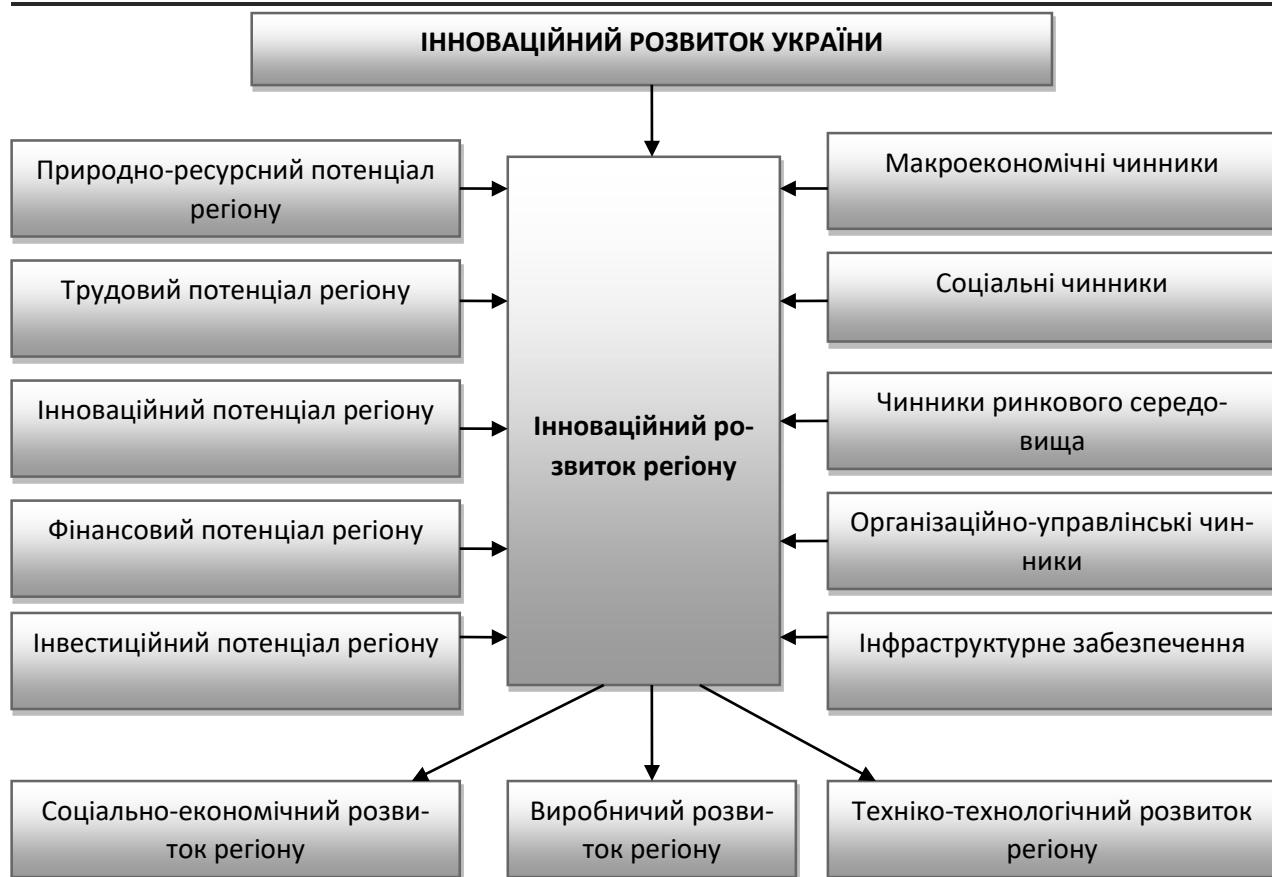

Рис. 1. Модель інноваційного розвитку регіону

Джерело: [6, с. 393–394].

Ефективне використання ресурсного потенціалу регіону передбачає зміцнення і розширення господарських зв'язків, підвищення інтенсивності інвестиційних процесів на всіх рівнях соціально-економічної системи, розвиток інфраструктурної бази і підвищення ролі інновацій в системі економічних інтересів регіону.

Досліджуючи питання державного регулювання інноваційного розвитку, можна виділити ряд проблем, з якими стикається регіональне управління. Причому слід зазначити, що частина з них є прямим результатом прогалин функціонування державного рівня управління інноваційним розвитком:

- недостатня розробка теорії управління інноваційною діяльністю;
- неефективна державна інноваційна політика;

- наростання технологічного відставання від економічно розвинених країн;

- недостатньо деталізована розробка концепції інноваційного розвитку регіонів;

- недостатнє фінансування фундаментальної та прикладної наук в наукомістких і передових галузях [9].

Роль регіональної влади, як і роль державної, стосовно стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, зводиться до створення сприятливих умов функціонування наукомістких підприємств і організацій, відбору проектів і підприємств, здатних реалізувати перспективні ідеї нових наукових напрямів на регіональному рівні. Створення сприятливого інноваційного клімату в регіоні є головним завданням органів регіонального

управління, що дозволяє вирішити такі питання, як залучення власних та іноземних інвестицій, розвиток ринку нововведень, створення умов технологічного трансферту, розвиток інноваційної інфраструктури, забезпечення інноваційної активності тощо.

Правове регулювання передбачає цілеспрямований вплив на той чи інший вид суспільних відносин. Інноваційна діяльність також виступає різновидом суспільних відносин, які складаються в процесі створення і впровадження інновацій в життя суспільства.

Важливу роль в правовому регулюванні інноваційної діяльності повинні відігравати принципи державної політики в сфері науки та новацій:

1. Свобода наукової та науково-технічної творчості.
2. Правова охорона інтелектуальної власності.
3. Підтримка конкуренції в сфері науки й техніки.
4. Стимулювання ділової та наукової активності.
5. Концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках інноваційної діяльності країни.
6. Розвиток міжнародного співробітництва.

Державна підтримка інноваційної діяльності на регіональному рівні може здійснюватися в таких формах:

- пряме державне стимулювання НДДКР шляхом розподілу бюджетних і позабюджетних фінансових ресурсів (держзамовлення, гранти, кредитування) між різними сферами наукових досліджень і розробок відповідно до розробленої системи наукових пріоритетів;

- непряме державне стимулювання науки й освоєння її досягнень в державному і приватному секторах економіки за допомогою податкової, амортизаційної, патентної, митної політики, а також шляхом підтримки малих інноваційних підприємств;

- надання різного роду пільг суб'єктам інноваційної діяльності;

- формування сприятливого інноваційного клімату в економіці регіону та розвиток інфраструктури забезпечення досліджень і розробок (включаючи служби науково-технічної інформації, патентування та ліцензування, стандартизації, сертифікації, статистики та ін.).

Аналізуючи чинне законодавство, що регулює процеси регіонального розвитку, можна відмітити, що за період існування України як незалежної держави ухвалено низку важливих законодавчих актів (табл. 1), що є підґрунтям для підвищення ефективності регіонального інноваційного розвитку в Україні.

Аналіз чинного законодавства і практика його реалізації показують, що ефективні концептуальні підходи у вигляді цілісної системи, що охоплює всі аспекти та етапи інноваційної діяльності, на сьогоднішній день, в масштабі українського законодавства ще не сформовані.

У свою чергу, органи державної влади розробляють регіональні і міжрегіональні інноваційні програми, приймають нормативні акти, які регулюють окремі аспекти інноваційної діяльності регіону.

Предметом регулювання нормативних правових актів України в сфері інноваційної діяльності регіонів може виступати встановлення форм і методів державної підтримки зазначеної діяльності коштом бюджету України. Разом з

тим, державні акти повинні бути системою, яка передбачає єдність цілей, завдань регулювання, в якій закон, спрямований на встановлення загальних форм і методів державної підтримки інноваційної діяльності, поєднується з іншими актами.

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення регіонального інноваційного розвитку в Україні

Нормативно-правові акти	Примітки
Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25.05.2001 р. № 341/2001 [4]	Згідно документу, головною метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Пріоритетними шляхами вирішення цих завдань виступає вдосконалення державного регулювання у сфері соціально-економічного розвитку регіонів, запровадження більш глибокого вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання; здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу.
Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. № 2850 – IV [2]	Окреслює правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання розвитку регіонів та подолання депресивності територій. Серед заходів державного стимулювання розвитку – сприяння формуванню об'єктів інфраструктури розвитку підприємництва, таких як бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні та консалтингові центри, венчурні фонди тощо.
Постанова «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [3]	Визначає, що на сьогодні державна регіональна політика в Україні вимагає координації її цілей та заходів з пріоритетами галузевих політик. Зокрема, це стосується таких сфер, як економічний розвиток та інвестиції, освіта і наука, інноваційна діяльність. Серед першочергових цілей регіонального розвитку – підвищення рівня інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів; розвиток науково-інноваційного співробітництва; розвиток інноваційної культури шляхом популяризації провадження наукової, винахідницької та інноваційної діяльності, а також створення цілісної системи освіти з урахуванням кадрового забезпечення інноваційної діяльності; стимулювання промисловців до запровадження новітніх технологій та інновацій; створення міжрегіональної та внутрішньорегіональної системи поширення інновацій та знань.
Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156 – VIII [1]	Закон встановлює основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України. Пріоритетами державної регіональної політики виступають: зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку; стимулювання міжрегіональної інтеграції, інтеграції регіональних економічних, інформаційних, освітніх просторів у єдиний загальноукраїнський простір.

Джерело: систематизовано автором.

Законодавство має поєднувати в собі форми підтримки і методи регулювання як інноваційної, так і наукової та науково-технічної діяльності, що забезпечить можливість застосування єдиних форм і методів такої підтримки.

Висновки і пропозиції. Таким чином, для забезпечення регіонального інноваційного розвитку, повинен бути здійснений цілий комплекс правових і організаційно-технічних заходів:

1. Розробка концепції інноваційного розвитку регіону та інноваційної інфраструктури з визначенням стратегічних цілей і засобів їх досягнення.

2. Розробка програми інноваційного розвитку регіону на найближчу перспективу (у вигляді адресного документа, що вказує за ресурсами, виконавцями й термінами сукупність заходів, спрямованих на досягнення цілей інноваційного розвитку території).

3. Включення основних положень програми інноваційного розвитку в

стратегію соціально-економічного розвитку регіону.

4. Організація практичної діяльності органів регіонального управління по прийняттю і реалізації відповідних нормативно-правових актів та здійснення заходів організаційного та інформаційного характеру на підтримку інноваційної діяльності.

Державне регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні покликане перетворити регіональні відмінності у нові можливості для успішності держави, забезпечити високий рівень якості життя людини, незалежно від місця її проживання, через забезпечення територіально-цілісного та збалансованого розвитку України, інтеграції регіонів в єдиному інформаційному та культурному просторі, максимально повного використання їх інноваційного потенціалу з урахуванням природних, економічних, історичних, культурних, соціальних та інших особливостей.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156 – VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. № 2850 – IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.
3. Постанова «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>.
4. Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25.05.2001 р. № 341/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.
5. Богашко, О. Л. Управління регіональним інноваційним розвитком : питання теорії та практики / О. Л. Богашко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Випуск 3. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 25–29.
6. Бутко, М. П. Регіональне управління : інноваційний підхід : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. П. Бутко, О. О. Зеленська, С. М. Зеленський та ін. – К. : Знання України, 2006. – 560 с.
7. Вахович, І. М. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону / І. М. Вахович, Г. Л. Денисюк // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1(115). – С. 138–144.

8. Тихомиров, С. А. Инновационное направление регионального развития / С. А. Тихомиров, Д. В. Проскура // *Инновации*. – 2005. – № 7. – С. 31–36.
9. Богашко, А. Л. Роль инновационной деятельности общества в процессе эволюции экономической системы мира / А. Л. Богашко // *Науковий журнал «Економічні горизонти»*. – 2017. – № 2(3). – С. 4–8.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On the principles of State Regional Policy”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (Accessed 15 May 2018).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine “On stimulating the development of regions”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2850-15> (Accessed 15 May 2018).
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the State Strategy for regional development for the period up to 2020”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п> (Accessed 15 May 2018).
4. President of Ukraine (2001), Decree of the President of Ukraine “On the concept of State Regional Policy”, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/341/2001> (Accessed 15 May 2018).
5. Bohashko, O. L. (2015), “Management of regional innovative development: issues of theory and practice”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya “Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo”*, Issue 3, pp. 25–29.
6. Butko, M. P. (2006), *Rehionalne upravlinnia: innovatsiinyi pidkhid* [Regional management: innovative approach], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
7. Vakhovych, I. M. (2011), “Conceptual bases of investment support of innovative development of the region”, *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 1(115), pp. 138–144.
8. Tikhomirov, S. A. (2005), “Innovative Direction of Regional Development”, *Innovatsii*, no. 7, pp. 31–36.
9. Bohashko, O. L. (2017), “The importance of innovative activity of society in the evolution process of the world economic system”, *Economies' Horizons*, no. 2(3), pp. 4–8.

Бібліографічний опис для цитування:

Богашко, О. Л. Державне регулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні / О. Л. Богашко // *Науковий журнал «Економічні горизонти»*. – 2018. – № 2(5). – С. 44–50.